

A magyar és az európai kultúra időrendi táblázata 1830—1920

- 1819 Schopenhauer: *Die Welt als Wille und Vorstellung* (A világ mint akarat és képzet) c. tanulmány
- 1829 Fourier: ... (Az új ipari és közösségi világ) c. utópikus mű
- 1830 Párizs, „júliusi” (polgári) forradalom → Lajos Fülöp uralma
HUGO: *Hernani* c. dráma, előszó a romantika programjával; botrányos bemutató
Berlioz: *Fantasztikus szimfónia* c. zenemű
STENDHAL: *Le Rouge et le Noir* (Vörös és fekete) c. regény
Comte: *Cours de Philosophie positive* (A pozitív filozófia kézikönyve) c. tanulmány
Széchenyi István: *Hitel* c. tanulmány [—1842]
VÖRÖSMARTY MIHÁLY: *Csongor és Tünde* c. dráma
PUSKIN: *Jevgenyij Anyegin* c. elbeszélő költemény [1823—]
- 1831 Delacroix: *A Szabadság vezeti a népet* c. festmény
HUGO: *Notre-Dame de Paris* (A párizsi Notre-Dame) c. regény
BALZAC: *La Peau de chagrin* (A számbőr) c. regény
- 1832 FÁY ANDRÁS: *A Bélteky ház* c. családregény
- 1833 a *Bánk bán* ősbemutatója Kassán
PUSKIN: *Pikovaja dama* (Pikk dáma) c. novella
- 1834 BALZAC: *Le Père Goriot* (Goriot apó) c. regény
Kőrösi Csoma Sándor tibeti—angol szótára
- 1836 a *Kalevala* első változata (32 ének), kiadja LÖNNROT (50 ének: 1849)
GOGOL: *Revizor* c. dráma
VÖRÖSMARTY MIHÁLY: *Szózat*; megj. az *Aurorában*: 1837
- 1837 Morse találmánya: távíró és távírási jelek
Viktória királynő Angliában [—1901]
Pesti Magyar Színház, majd Nemzeti Színház
(vezető karnagy és főzeneigazgató 1838—1874: Erkel Ferenc)
Athenaeum, szerk. BAJZA, TOLDY és VÖRÖSMARTY [—1843]
KÖLCSEY FERENC: *Parainesis* c. intelem
- 1838 DICKENS: *Oliver Twist* (*Twist Olivér*) c. regény
Daguerre találmánya: a fényképezés
árvíz Pesten, hőse báró Wesselényi Miklós
STENDHAL: *La Chartreuse de Parme* (Pármai kolostor) c. regény
- 1840 LERMONTOV: *Geroj nasevo vremenyi* (Korunk hőse) c. regény
a Nemzeti múzeum épülete, Pollack Mihály alkotása
SCRIBE: *Le Verre d'Eau* (Egy pohár víz) c. vígjáték
- 1841 GR. TELEKI LÁSZLÓ: *Kegyenc* c. szomorújáték, bemutató a Nemzeti Színházban
POE: *The Murder in the Rue Morgue* (A Morgue utcai gyilkosság), az első detektív-történet a világon
Wagner: *A bolygó hollandi*, első nagy sikerű operája
- 1842 Verdi: *Nabucco*, első nagy operasikere
ERDÉLYI JÁNOS: *A népköltészetéről* c. székfoglaló a Kisfaludy Társaságban
A borozó; PETŐFI SÁNDOR első verse az *Athenaeumban*
GOGOL: *Mjortvije dusi* (Holt lelkek) és *Sinyel* (A köpönyeg)

- BALZAC: *La Comédie humaine (Emberi Színjáték)* c. regényciklus [—1850]
- 1843 Kierkegaard: *Enten-eller (Vagy-vagy)* és *Frygt og beaven (Félelem és rettegés)* c. tanulmányai, az egzisztencializmus előfutárai
- 1844 Turner: *Eső, gőz és sebesség* c. preimpresszionista festmény
Dumas, ifj.: *Les trois Mousquetaires (A három testőr)* c. kalandregény
Erkel Ferenc: *Hunyadi László* c. opera
VÖRÖSMARTY MIHÁLY: *Gondolatok a könyvtárban*
Ganz Ábrahám svájci mester öntödéje Budán
PETŐFI SÁNDOR: *János vitéz* [—1845]
- 1845 POE: *The Raven (A holló)*
EÖTVÖS JÓZSEF: *A falu jegyzője*
ARANY JÁNOS: *Az elveszett alkotmány* (megj.: 1846)
- 1846 ARANY JÁNOS: *Toldi*
Turner: *Eső, gőz és sebesség*; az impresszionista festészet előfutára
Budapest—Vác: az első vasútvonal Magyarországon
- 1847 Ybl Miklós: főtí templom, romantikus épület [—1858]
Semmelweis Ignác felfedezése: a gyermekágyi lázat feztőzés okozza
EMILY BRONTË: *Wuthering Heights (Üvöltő szelek)* c. regény
THACKERAY: *Vanity Fair (Hiúság vására)* c. regény
- 1848 Marx—Engels: *Manifest der Kommunistischen Partei (A Kommunista Párt kiáltványa)*
forradalmak Európában
- 1849 augusztus 13.: Világos, fegyverletétel
október 6., Arad: kivégzés (12 tábornok: Kiss Ernő, Schweidel József golyó;
Aulich Lajos, Damjanich János, Dessewffy Arisztid, Knezic Károly,
Láhner György, Leiningen-Westerburg Károly, Nagysándor József,
Poeltenberg Enrő, Török Ignác, Vécsey Károly kötél→golyó
és Lázár Vilmos ezredes kötél→golyó
Pest: gr. Batthyány Lajos miniszterelnök kivégzése
november [— 1850 július]: Haynau tábornagy hatalma Magyarországon
december 31.: SZIGLIGETI EDE *Liliomfi* c. színművének bemutatása a pesti Nemzeti Színházban; ugyanakkor ponyvakiadása
- 1850 újra működik az MTA (első ünnepi közgyűlése: 1858)
Pesti Napló c. képes újság [—1939]
Wagner: *Das Kunstwerk der Zukunft (A jövő műalkotása)* c. tanulmánya,
a „Geasmkunstwerk” fogalmáról
POE: *The Poetic Principle (A költészet alapelve)* c. elméletírás
DICKENS: *David Copperfield* c. regény
- 1851 Teleki Blanka, majd Leövey Klára letartóztatása
ARANY JÁNOS: *A nagyidai cigányok* c. „hősköltemény”
TOMPA MIHÁLY: *Levél egy kibujdosott barátom után* c. költemény
KEMÉNY ZSIGMOND: *Még egy szó a forradalom után* c. röpirat (megj. 1854)
EÖTVÖS JÓZSEF: *A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra* c. tanulmány (megj.: I. 1851, II. 1854)
Verdi: *Rigoletto* (HUGO *A király mulat* c. drámájából)
december: Kossuth (Törökországból) az USA-ba látogat
- 1852 Kossuth Londonban [—1861]
I. Ferenc József császár 1. magyarországi körútja
Brahms: *Magyar táncok*
- 1853 JÓKAI MÓR: *Török világ Magyarországon és Egy magyar nábob* c. regényei

- KEMÉNY ZSIGMOND: *Ködképek a kedély láthatárán* c. regény krími (orosz-török) háború [—1856]
- 1854 Gyulai Pál: *Petőfi Sándor és lírai költészetünk* c. tanulmány
 JÓKAI MÓR: *Kárpáthy Zoltán* c. regény
 VÖRÖSMARTY MIHÁLY: *A vén cigány* c. költemény
 Ipolyi Arnold: *Magyar mythológia* c. összeállítás
 Wagner: *A Nibelung gyűrűje* c. tetralógia jelentkezése (*A Rajna kincse*, 1854; *A walkür*, 1856; *Siegfried*, 1871; *Az istenek alkonya*, 1874)
- 1855 VÖRÖSMARTY halála, temetése Pesten
 VAJDA JÁNOS: *Virrasztók* c. költemény
 Courbet festő „Realismus” c. kiállítása Párizsban
 WHITMAN: *Leaves of Grass (Fűszálak)* c. verseskötet, a „szabad vers” jelentkezése
- 1856 ARANY JÁNOS: *Szondi két apródja* c. költemény
 Liszt Ferenc: *Esztergomi mise*, bemutató (a bazilika felszentelése, építő: Hild József)
- 1857 I. Ferenc József császár 2. magyarországi körútja
 ARANY JÁNOS: *A walesi bárdok* c. költemény
 GYULAI PÁL: *Egy régi udvarház utolsó gazdája* c. kisregény
 Indiában „szipoj”-lázas az angol uralom ellen (1859-re verik le)
 FLAUBERT: *Madame Bovary (Bovaryné)* c. regény
 BAUDELAIRE: *Les Fleurs du Mal (A Romlás virágai)*, bővülő kiadások: 1861, 1868
- 1858 Ybl Miklós: a főtí római katolikus templom felépítése
Üstökös c. heti élclap [—1918], szerkeszti JÓKAI MÓR
- 1850 GONCSAROV: *Oblomov* c. regény
 Jedlik Ányos akadémiai székfoglalója: *A villanytelep egész működésének meghatározása*
 Darwin: *The Origin of Species by means of Natural Selection (A fajok eredetéről természetes kiválasztódás útján)* c. tanulmány megj., evolúciós elmélet
 Ausztria háborúja Piemonttal (szárd király: II. Viktor Emánuel)
 Párizsban emigráns magyar kormány (Kossuth, Klapka, Teleki)
 Solferino: súlyos osztrák vereség a franciáktól → megalakul a Nemzetközi Vöröskereszt elnevezésű genfi konvenció (1864)
 Londonban Kossuthnál: Klapka György, gr. Teleki László
 Bach belügyminiszter felmentése; osztrák tárgyalások magyar politikusokkal
 KEMÉNY ZSIGMOND: *A rajongók* c. történelmi regény [1855—], *Özvegy és leánya* c. regény
- 1860 Madarász Viktor: *Hunyadi László siratása* c. festmény
 házkutatás Döblingben Széchenyi István elmeegógyintézet otthonában; öngyilkosság
 ARANY JÁNOS: *Széchenyi emlékezete* c. óda
 Garibaldi felkelése; októberben Olasz Királyság, a fővárosa 1861-től Róma a Kisfaludy Társaság újraindulása
Szépirodalmi Figyelő [—1862], szerkesztője ARANY JÁNOS
 MADÁCH: *Az ember tragédiája*, megj. 1862
 Székely Bertalan: *II. Lajos holttestének megtalálása* c. festmény
 Októberi Diploma, kibocsátja I. Ferenc József
- 1861 Februári Pátens
 április—augusztus: Budán országgyűlés, felirat/határozat
 ARANY JÁNOS: *Magányban* c. költemény
 gr. Teleki László öngyilkossága
 Jedlik Ányos találmánya: a dinamó elve
 Észak-Amerikában észak-déli polgárháború [—1865], utána: Ku-Klux-Klan

- Erkel Ferenc: *Bánk bán* c. opera, bemutató a pesti Nemzeti Színházban
 Izsó Miklós: *Búsuló juhász*, Pesten kiállítva: 1862
 TURGENYEV: *Otci i gyetyi (Apák és fiúk)* c. regény
- 1862 Kossuth Itáliában; 1865—1894 között (haláláig) Turinban
 Czuczor Gergely—Fogarasi János: *A magyar nyelv szótára* I—VI. [—1874]
 Spencer: (*Alapvető elvek*) c. tanulmány, a pozitívizmus alapvetése
 Bismarck Poroszország miniszterelnöke és külügyminisztere [—1890]
 HUGO: *Les misérables (A nyomorultak)* c. regény
 VAJDA JÁNOS röpiratai: *Önbírálat* (Lipcse), *Polgárosodás* (Pest)
 Izsó Miklós: *Búsuló juhász* c. szobor (1861) kiállítása Pesten
 JÓKAI MÓR: *Az új földesúr* c. regény
A Hon c. politikai napilap [—1882], alapító szerkesztője JÓKAI MÓR
- 1863 KRIZA JÁNOS: *Vadrózsák* c. népköltési gyűjtemény
 ARANY JÁNOS: *Buda halála* c. eposz
- 1864 London: I. Internacionálé (Nemzetközi Munkásszövetség)
 Madarász Viktor: *Zrínyi és Frangepán a bécsújhelyi börtönben* c. festmény
 VERLEINE: *Chanson d'automne (Őszi chanson)* c. vers
 Renan: *La vie de Jésus (Jézus élete)* c. vallástörténeti tanulmány
- 1865 Deák Ferenc „húsvéti cikke” a **Pesti Napló**ban
 a Vigadó épülete Pesten (Feszli Frigyes)
 Toldy Ferenc: *A magyar nemzeti irodalom története a legrégebb időktől a jelenkorig rövid előadásban* c. tanulmány
 Taine: *Philosophie de l'art (A művészet filozófiája)* c. „milió-elméleti” tanulmány az MTA székházának avatása Pesten;
 ARANY JÁNOS titkár (—1870), majd főtitkár (1870—1879)
- 1866 EÖTVÖS JÓZSEF az Akadémia örökös elnöke [—1871]
 Dosztojevszkij: *Presztuplenyje i nakazanyije (Bűn és bűnhődés)* c. regény
- 1867 porosz-osztrák-olasz háború (1866) után: Észak-Német Szövetség porosz vezetéssel;
 1871-től egységes Német Birodalom (Ausztria nélkül), a császára I. Vilmos
 kiegyezés, Andrássy Gyula magyar kormánya
 Székely Bertalan: *Egri nők* c. festmény
 Jedlik Ányos találmánya: a dinamó
 Siemens, az elektromos dinamó feltalálása és propagálása
 Marx: *Das Kapital (A tőke)* I. (további kötetek: 1885, 1894)
 Strauss: *Kék Duna keringő*
 IBSEN: *Peer Gynt* c. drámai költemény
- 1868 EÖTVÖS JÓZSEF miniszter rendeletei (→törvények):
 egységes és oszthatatlan magyar nemzet nemzetiségekkel; kötelező népoktatás
Borsszem Jankó c. élclap [—1938], szerk. 1910-ig: Ágai Adolf („Csicseri Bors”)
 DOSZTOJEVSZKIJ: *Igyiot (A félkegyelmű)* c. regény
- 1869 Szezei-csatorna; ünnepélyes megnyitó 1871-ben (Verdi: *Aida*)
 Mengyelejev periódusos rendszere: atomsúly szerinti sorrendben
 Tolsztoj: *Vojna i mir (Háború és béke)* c. regény
 JÓKAI MÓR: *A kőszívű ember fiai* c. regény
- 1870 Párizs, kommün
 ZOLA: *Les Rougon-Macquart (A Rougon-Macquart család)* c. regényciklus [—1893]
 Trója maradványainak feltárása: Schliemann
- 1871 RIMBAUD: *Voyelles (A magánhangzók szonettje)* c. vers
- 1872 Monet: *Impresszió. Felkelő nap* c. festmény

- JÓKAI MÓR: *És mégis mozog a föld és Az arany ember* c. regények
 THALY KÁLMÁN „kuruc” versei
 ARANY LÁSZLÓ: *A délibábok hőse* c. verses regény
- 1873 Zeppelin találmánya: a léghajó (az első repülés: 1900, Bodeni-tó)
 Budapest: Pest, Buda és Óbuda egyesítése
 Szinyei Merse Pál: *Majális* c. festmény
- 1874 a párizsi Opera (Garnier, romantikus)
 első impresszionista kiállítás Párizsban
 VERLAINE: *L'Art poétique* c. költemény
 TÓTH EDE: *A falu rossza* c. népszínmű (bemutató: 1875)
 Szinyei Merse Pál: *Lilaruhás nő* c. festmény
- 1875 Szabadelvű Párt létrejötte a Deák-párt és a balközép egyesülésével Tisza Kálmán
 (miniszterelnök: 1875—1890) vezetésével
 Zeneakadémia, első elnöke Liszt Ferenc
 Népszínház, első igazgatója RÁKOSI JENŐ
- 1876 Petőfi Társaság, a modern költészet támogatása is, első elnöke JÓKAI MÓR
 Bell szabadalma: a telefon
 TWAIN: *The Adventures of Tom Sawyer (Tom Sawyer kalandjai)* c. regény
 MALLARMÉ: *L'après-midi d'un faune (Egy faun délutánja)*;
 1894: Debussy szimfonikus költeménye, a zenei impresszionizmus kezdete
- 1877 orosz-török háború a Balkánon
 TOLSZTOJ: *Anna Karenina* c. regény
 ARANY JÁNOS *Őszikék* c. versciklusa [—1880]
 Greguss Ágost: *Arany János balladái* c. tanulmány („tragédia dalban elbeszélve”)
 REVICZKY GYULA: *Kozmopolita költészet* c. esszé
 Otto találmánya: a négyütemű benzinmotor
 Edison első találmánya: a fonográf
- 1878 Puskás Tivadar találmánya: a telefonhírmondó
 (Edison munkatársaként Bostonban telefonközpontot létesít)
- 1879 Pasteur felfedezései: a kórokozó mikrobák, fertőtlenítések és védőoltások;
 oltás 1880-tól
 Edison találmánya: a szénszállizós villanyégő
 IBSEN: *Et dukkehjem (A babaszoba; Nóra)* c. dráma
 Csajkovszkij: *Anyegin* c. opera
 JÓKAI MÓR: *Rab Ráby* c. történelmi regény
- 1880 Rodin: *A gondolkodó* c. szobor
 MAUPASSANT: *Boule de Suif (A gömböc)*, első mesternovellája
 DOSZTOJEVSZKIJ: *Bratyja Karamazovü (Karamazov testvérek)* c. regény
 ZOLA: *Le Roman expérimental (A kísérleti regény)*, a naturalizmus programja,
 valamint: *Nana* c. naturalista regény
 Csiky Gergely: *A proletárok (Mákvirágok, Ingyenélők)* c. satirikus komédia
- 1881 JAMES: *The Portrait of a Lady (Egy hölgy arcképe)* c. regény a tudat tartalmairól
 Munkácsy Mihály: *Krisztus Pilátus előtt* c. festmény
 Barcelonában Gaudi a *La Sagrada Familia (A Szent Család)* templom építésében;
 szecessziós építészet neogótikus alapokon
- 1882 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *A tót atyafiak* c. novelláskötet
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *A jó palócok* c. novelláskötet
 PETELEI ISTVÁN: *Árva Lotti* c. elbeszélés
 VAJDA JÁNOS: *Az üstökös* c. költemény
 Tiszaeszlár, „vérvád” (zsidók rituális gyilkosságáról)

- ARANY JÁNOS halála
- 1883 CSEHOV: *Szmerty csinovnyika (A csinovnyik halála)* c. novella
 Nietzsche: *Also sprach Zarathustra (Im-ígyen szóla Zarathustra)* c. tanulmány
 REVICZKY GYULA: *Magamról* c. vers
Az ember tragédiája c. Madách-mű ősbemutatója a Nemzeti Színházban
 Paulay Ede rendezésében
 New York: a Metropolitan Opera (MET) megnyitása
- 1884 Operaház (Ybl Miklós alkotása), első főzeneigazgatója Erkel Ferenc
 BRÓDY SÁNDOR: *Nyomor* c. novelláskötet
 Engels: *Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats (A család, a magántulajdon és az állam eredete)*;
 Morgan: *Ancient society* (1877) nyomán
 VERLAINE: *Les poètes maudits (Az elátkozott költők)* c. tanulmány
 IBSEN: *Vildanden (A vadkacsa)* c. dráma
- 1885 MAUPASSANT: *Bel Ami (A szépfiú)* c. regény
 ZOLA: *Germinal* c. regény
 Benz találmánya: (háromkerekű) gépkocsi benzinmotorral
 Hollósy Simon: *Tengerihántás* c. festmény
 Wekerle Sándor pénzügyi szakpolitikus tevékenysége, pl. adórendszer [—1918]
- 1886 Baross Gábor gazdaságpolitikus tevékenysége, pl. vasúthálózat [—1892]
 Eötvös Loránd tanulmánya: *A folyadékok felületi feszültsége és a vegyi alkatat közt fennálló kapcsolatáról* (Eötvös-törvény)
 GOZSDU ELEK: *Tantalus* c. novelláskötet
 TOLSZTOJ: *Szmerty Ivana Iljicsa (Ivan Iljics halála)* c. kisregény
- 1887 Önkéntes Mentő Egyesület, Kresz Géza fővárosi tisztiorvos vezetésével
 CSIKY GERGELY: *Buborékok* c. vígjáték
- 1888 belső égésű motor, Bánki Donát és Csonka János alkotása
 Erdélyi Irodalmi Társaság Kolozsvárott, létrehozója Bartha Miklós
- 1899 Eötvös Loránd fizikus az MTA első természettudós elnöke [—1905]
 Lóczy Lajos földrajztudós a budapesti egyetem tanára [—1920]
 REVICZKY GYULA: *Pán halála* c. költemény, előadója Jászai Mari
- 1890 **A Hét** [—1924], szerkeszti Kiss József
 Gogh: *Út ciprusokkal* (1888-tól Arles-ben él)
 torziós inga, Eötvös Loránd találmánya
 Simonyi Zsigmond—Szarvas Gábor: *Magyar nyelvtörténeti szótár* [—1893]
 Frazer: *The Golden Bough (Az aranyág)* c. vallástörténeti tanulmány
 Iparművészeti Múzeum, Lechner Ödön alkotása [—1896]
- 1891 DOYLE: *The Adventures of Sherlock Holmes (Sherlock Holmes kalandjai)*, az első detektívregények
 AMBRUS ZOLTÁN: *Midas király* c. regény
- 1892 Monet: *A roueni katedrális*, 40 kép [—1894]
 IBSEN: *Bygmester Solness (Solness építőmester)* c. dráma
- 1893 rendszeres adás a budapesti Telefonhírmondóban (a rádió elődje, a feltaláló Puskás Tivadar)
 a porlasztó (karburátor) szabadalma, Bánki Donát és Csonka János 1981-es találmánya
 Magyar Ornitológiai Központ, Herman Ottó néprajz- és természettudós szervezése
 HERCZEG FERENC: *Gyurkovics lányok* c. regény és *A dolovai nábob leánya* c. színmű
 TÖMÖRKÉNY ISTVÁN: *Szegedi parasztok és egyéb urak* c. novelláskötet
 Munch: *Sikoly* c. pre-expresszionista festménye
 Dvorak: *Új világ* c. IX. szimfóniája

- SHAW: *Mrs Warren's Profession* (*Warrenné mestersége*) c. dráma
 Négyesy László magántanár a pesti egyetemen: „stílusgyakorlatok”
 1894 a budavári Mátyás-templom átépítése Schulek Frigyes tervei alapján
 JÓKAI MÓR ötvenéves írói jubileuma: műveinek százkötetes díszkiadása
 Kossuth halála Torinóban, temetése Budapesten
 tüntetés Hódmezővásárhelyen, Szántó Kovács János letartóztatása
 Lumière találmánya: a kinematográf, a film elődje
 Debussy: *Egy faun délutánja* c. szimfonikus költemény
 BENEDEK ELEK: *Magyar mese- és mondavilág* I—V. [—1896]
Új Idők c. szépirodalmi hetilap, szerkesztője HERCZEG FERENC [—1949]
Kakas Márton c. élcslap, szerkesztője RÁKOSI JENŐ („Sipulusz”)
 KIPLING: *The Jungle Book* (*A dzsungel könyve*) c. regény
 1895 Röntgen felfedezése: X-sugarak
 WELLS: *The Time Machine* (*Az időgép*) c. fantasztikus regény
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *Beszterce ostroma* c. regény
 KOMJÁTHY JENŐ: *A homályból* c. verseskötet (a címadó vers: 1894)
 Eötvös Kollégium Budapesten
 1896 millenniumi ünnepségek Magyarországon
 Vígszínház Budapesten a modern dráma számára
 Múcsarnok, Hősök tere az emlékoszloppal (Zala György)
 filmvetítés a Royal-szállóban
 földalatti vasút Budapesten
 Munkácsy Mihály: *Ecce homo* c. festmény
 Benczúr Gyula: *Budavár visszavétele* c. festmény
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *Szent Péter esernyője* c. regény
 nagybányai művésztelep Hollósy Simon és Ferenczy Károly vezetésével:
 plein air, posztimpresszionizmus; szabadiskola 1902-től
 SIENKIEWICZ: *Quo vadis?* C. regény — Nobel-díj 1905-ben
 újkori olimpia Athénban, Coubertin báró kezdeményezésére
Jugend c. lap Münchenben; a „Jugendstil” (vö. szecesszió) megszületése
 CSEHOV: *Csajka* (*A sirály*) c. dráma
 JARRY: *Ubu roi* (*Übü király*) c. szürrealisztikus dráma
 1897 CSEHOV: *Gyagya Vanya* (*Ványa bácsi*) c. dráma
 Schwarz Dávid találmánya: a *merev vázú* kormányozható léghajó
 (továbbfejlesztője Zeppelin, 1900)
 1898 orfeum és operett Budapesten
 GÁRDONYI GÉZA: *Az én falum* c. elbeszéléskötet I.
 ZOLA: *J'accuse* (Dreyfus elítélése: 1894, rehabilitálása: 1906)
 ROSTAND: *Cyrano de Bergerac* c. romantikus dráma
 Moszkvai Művész Színház, vezetői Sztanyiszlavszkij és Nyemirovics-Dancsenko
 Freud: *Zur Psychopathologie des Alltagslebens* (*A mindennapi élet pszichopatológiá-
 ja*) c. tanulmány
 1899 Vigadó Budapesten
 Postatakarékpénztár és Földtani Intézet Budapesten, Lechner Ödön művei
 TOLSZTOJ: *Voszkreszenyje* (*Feltámadás*) c. regény
 GÁRDONYI GÉZA: *Egri csillagok*, folytatásokban (Pesti Hírlap; könyv: 1901)
 1900 a Társadalomtudományi Társaság alakulása; folyóirata a *Huszedik Század*
 Freud: *Die Traumdeutung* (*Álomfejtés*)
 Bergson: *Le rire* (*A nevetés*)
 Planck kvantumelmélete

- „boxer”-lázas Kínában (az uralkodó, ill. a külföldi hatalom ellen) 1901-ig
 CSEHOV: *Tri szesztrü (Három nővér)* c. dráma
- 1901 -tól: Nobel-díjak osztása
 Picasso első kiállítása Párizsban
 kabaré Budapesten: Tarka Színpad
 Kandó Kálmán találmánya: a villanyozdony
 Vikár Béla fordítása: a *Kalevala*
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *Különös házasság* c. regény
 GÁRDONYI GÉZA: *A láthatatlan ember* c. regény
 THOMAS MANN: *Buddenbrooks (A Buddenbrook-ház)* c. családregény
- 1902 GORKIJ: *Na dne (Éjjeli menedékhely)* c. dráma
 APOLLINAIRE: *Les Colchiques (Kikericssek)* c. vers
 Croce: *Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale (Az esztétika mint a kifejezés tudománya és általános nyelvtudomány)* c. korai főműve
 nagybányai festőiskola (művésztelep 1896-tól)
 Országháza, Steindl Imre alkotása [1884—]
 Fadrusz János: Mátyás király kolozsvári szobra
 Huszka Jenő: *Bob herceg* c. operett, bemutató a Népszínházban
 BRÓDY SÁNDOR: *A dada* c. naturalista dráma, bemutató a Vígszínházban
- 1903 Tisza István első miniszterelnöksége [—1905]
 THOMAS MANN: *Tonio Kröger* c. elbeszélés
 RILKE: *Der Panther (A párduc)* c. tárgyvers;
Buch der Bilder (Képek könyve) c. kötete: 1906
 LONDON: *The Call of the Wild (A vadon szava)* c. regény
- 1904 Csehov: *Visnyovij szad (Cseresznyés kert)* c. dráma
 JÓKAI MÓR halála
 Thália Társaság Budapesten a modern drámáért
 Gulácsy Lajos: *A varázsló kertje* c. festmény
 Kacsóh Pongrác: *János vitéz* c. daljáték (szöveg: HELTAI JENŐ), bemutató a Király Színházban
- 1905 Kodály Zoltán, majd Bartók Béla népdalgyűjtő útra indul
 Drezda: *Die Brücke*, expresszionista program
 MORGENSTERN: *Das Fisches Nachtgesang (A hal éji éneke)* c. groteszk vers
 Csonka János alkotása: az első magyar gépkocsi
 Einstein elmélete: speciális relativitás (a fénysebesség állandóságával)
- 1906 Einstein tétele: a tömeg és az energia egyenértékűsége (atommagfizika)
 Dilthey: *Das Erlebnis und die Dichtung (Élmény és költészet)* c. tanulmány
 GALSWORTHY: *Forsyte Saga* c. családregény [—1921]
 Lehár Ferenc: *Víg özvegy* c. operett, bemutató a Magyar Színházban
 ADY ENDRE: *Új versek* c. kötete (3.)
- 1907 MOLNÁR FERENC: *A Pál utcai fiúk* c. regény
 Csontváry Kosztka Tivadar: *Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban* c. festmény
 Picasso: *Az avignoni kisasszonyok* c. festmény
 Bergson: *L'évolution créatrice (Teremtő fejlődés)*, főműve
 ADY ENDRE: *Vér és arany* c. kötet az év végén (4.)
- 1908 *Nyugat* [—1941], szerk. Ignó és Osvát Ernő
 Nagyvárados: *A Holnap* c. versantológia és Holnap Társaság
 BRÓDY SÁNDOR: *A tanítónő* c. színmű, bemutató a Vígszínházban
 CSÁTH GÉZA: *A varázsló kertje* c. novelláskötet
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *A Noszty fiú esete Tóth Marival* c. regény

- ADY ENDRE: *Az Illés szekerén* c. kötet (5.)
 RILKE: *Archaischer Torso Apollon* (*Archaikus Apolló-torzó*) c. költemény
 MAETERLINCK: *L'Oiseau bleu* (*Kék madár*) c. mesedráma
- 1909 MARINETTI: *Manifeste futuriste* és *Fondazione e manifesto del futurismo* c. futurista kiáltványok
 H. Rousseau: *A költő és a múzsa* c. festmény, rajta APOLLINAIRE és Marie Laurencin
 MOLNÁR FERENC: *Liliom* c. dráma, bemutató a Vígszínházban, világsiker
 MÓRICZ ZSIGMOND: *Hét krajcár* c. novelláskötet (a címadó novella: 1908);
Sári bíró c. darabja, bemutató a Nemzeti Színházban
 BABITS MIHÁLY: *Levelek Iris koszorújából* c. verseskötet
 (*A lírikus epilógja* 1903-ból, *In Horatium* 1904-ből)
 a Nyolcak társasága a „racionális művészet” kialakítására:
 Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly,
 Márfy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos
- ADY ENDRE: *Szeretném, ha szeretnének* c. kötet az év végén (6.)
- 1910 KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: *A szegény kisgyermek panaszai* c. versciklus
 MÓRICZ ZSIGMOND: *Sárány* c. regény
 MIKSZÁTH KÁLMÁN: *A fekete város* c. regény
 az első magyar repülőgép (motoros sárkány) elkészítője: Adorján János
 ADY ENDRE: *A Minden-Titkok versei* c. kötet (7.)
- 1911 Bartók: *Allegro barbaro* c. zongoradarab
 MÓRICZ ZSIGMOND: *Az Isten háta mögött* c. kisregény
 KRÚDY GYULA: *Szindbád ifjúsága* c. novelláskötet
 KAFFKA MARGIT: *Színek és évek* c. regény
 Sztravinszkij: *Petruska* c. balett, bemutató Párizsban
- 1912 **Der Blaue Reiter** (Kék Lovas) c. német avantgárd folyóirat,
 a címlapon Kandinszkij festménye
 orosz futurista kiáltvány: *Poscsocsina obscsesztvennomu vkuszu* (*Pofonütjük a közízlést*)
 a budapesti Állatkert épülete, tervezője Kós Károly
 ADY ENDRE: *A menekülő élet* c. kötet (8.)
 JUHÁSZ GYULA: *Milyen volt...* c. vers
 KARINTHY FRIGYES: *Így irtok ti* c. paródiagyűjtemény
 Nolde: *Próféta* c. festmény
 APOLLINAIRE: *Le pont Mirabeau* (*A Mirabeau-híd*) és *Zone* (*Égöv*) c. versek
- 1913 APOLLINAIRE: *Alcools* (*Szeszek*) c. kötet, benne: *L'adieu* (*Búcsú*) c. vers
 Sztravinszkij: *Tavaszi áldozás* c. balett előadása Párizsban
 Chaplin első filmjei világszerte
 PROUST: *À la recherche du temps perdu* (*Az eltűnt idő nyomában*) c. regényciklus
 [—1928]
 Bohr atommodellje a kvantumelmélet alapján
 Tisza István második miniszterelnöksége [—1917]
 KRÚDY GYULA: *A vörös postakocsi* c. regény
 TÓTH ÁRPÁD: *Hajnali szerenád* c. első verseskötet
 ADY ENDRE: *A Magunk szerelme* c. kötet (9.)
 KARINTHY FRIGYES: *Tanár úr kérem* c. novelláskötet
- 1914 GIDE: *Les caves du Vatican* (*A vatikán pincéi*) c. kalandregény, az „action gratuite” megszületése
 jún. 28.: Gavriilo Princip merénylete, Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége
 júl. 28.: a Monarchia hadüzenete Szerbiának

- APOLLINAIRE: *La Colombe poignardée et le Jet d'Eau (A megsebzett galamb és a szökőkút)* c. költemény
- ADY ENDRE: *Ki látott engem?* c. kötet (10.)
- 1915 KAFKA: *Die Verwandlung (Az átváltozás)* c. elbeszélés
A Tett, KASSÁK LAJOS folyóirata, benne *Mesteremberek* (1914) [—1916]
- 1916 *Ma*, KASSÁK LAJOS folyóirata [—1925]
a dadaizmus Zürichből; TZARA „költeményei”;
kiáltvány: 1918
- JOYCE: *The portrait of the artist as a young man (Ifjúkori önarckép)* c. mű
- EINSTEIN: *Über die spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie (A speciális és általános relativitás elmélete)* c. tanulmány
- Dohnányi Ernő a Zeneakadémia tanára
- BABITS MIHÁLY: *Húsvét előtt* c. költemény
- KARINTHY FRIGYES: *Utazás Faramidóba* c. fantasztikus kisregény
- Kálmán Imre: *Csárdáskirálynő* c. operett, bemutató a Király Színházban
- 1917 Bartók Béla: *A fából faragott királyfi* c. táncjáték, bemutató az Operaházban
- TÓTH ÁRPÁD: *Elégia egy rekettyebokorhoz* c. költemény
- KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: *Boldog, szomorú dal* c. költemény
- MÓRA FERENC: *Kincskereső kis ködmön* c. ifjúsági regény
- MÓRICZ ZSIGMOND: *A fáklya* c. regény
- DÉRY TIBOR *Lia* c. elbeszélése a *Nyugatban*
november 7.: forradalom Oroszországban
- 1918 APOLLINAIRE: *Calligrammes* c. kötet
- ADY ENDRE: *A halottak élén* c. kötet (11.)
- Bartók Béla: *A kékszakállú herceg vára* (1911) c. opera bemutatója,
a szövegül szolgáló misztériumjáték írója BALÁZS BÉLA (1910)
október 30: „őszirózsás forradalom” Magyarországon
- 1919 Tanácsköztársaság
- SZABÓ DEZSŐ: *Az elsodort falu* c. regény
- Gandhi erőszakmentes mozgalma Indiában
- Gropius „művészegyesülése” Weimarban: a Bauhaus
- Huizinga: *Herfsttijd der middeleeuwen (A középkor alkonya)* c. kultúrtörténeti tanulmány
- 1920 trianoni békeszerződés
- Horthy Miklós Magyarország kormányzója [—1944]
- MÓRICZ ZSIGMOND: *Légy jó mindhalálig* c. regény
- HASEK: *Osudy dobrého vojáka Švejka za svtové války (Svejk — Egy derék katona kalandjai a világháborúban)* [—1923]
- 1923 ADY ENDRE: *Az utolsó hajók*, posztumusz kötet